

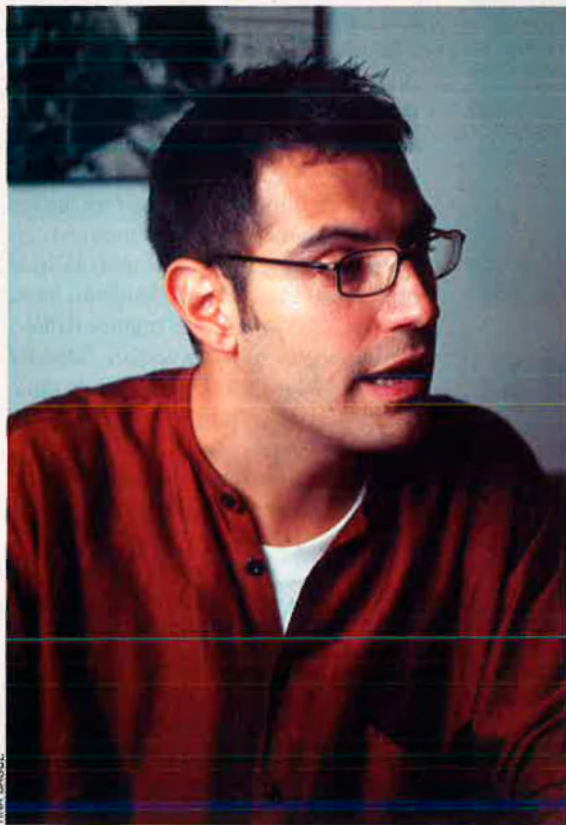

Sebastià Alzamora

Felicitat

Si, en aquesta vida, una de les coses que ens procuren felicitat són els amics i una altra són els llibres, aleshores, per un sil·logisme molt senzill, arribem a la conclusió que els llibres dels amics ens produiran una felicitat doble. Aquesta és la circumstància en què m'he trobat els últims dies, i, com que la felicitat hauria de ser encomanadissa, m'ha semblat oportú fer-ne partícip el lector amable.

El poeta Enric Sòria, per exemple, em fa arribar l'esperat volum *La lentitud del mar*, que aplega el seu dietari entre 1989 i 1997, donant així continuació a aquell memorable *Mentre parlem*. Sòria és un d'aquests rars homes de lletres que dona la gratificant sensació de fer molt bé –amb rigor i talent– tot allò que fa: la poesia, els articles o els dietaris. Amb *La lentitud del mar*, Enric Sòria dignifica un gènere excessivament grapejat pels plagiaris de la part més mediocre de l'obra de Josep Pla i per exhibicionistes impúdics de la pròpia vulgaritat. Ben al contrari, Sòria aconsegueix ser alhora profund i amè (i, de vegades, maliciós i molt divertit), mentre ens obsequia amb una prosa tensa i límpida, que es degusta com el millor poema.

TINA BAGUÉ

Un altre poeta eminent entre els que escriuen ara en català és Manuel Forcano, però no tan sols això: també és l'únic intel·lectual en molts quilòmetres a la rodona amb un coneixement profund de les cultures àrab i semítica, fet que el converteix en un veritable home del nostre temps. Des d'aquesta conjuntura, les incorporacions que, com a traductor de l'hebreu, ha efectuat Forcano al repertori de les nostres lletres modernes, com ara lehuda Amikhai o Pinkhas Sadé, ja són insubstituïbles i no les hi agrairem mai prou. Ara, un tàndem format per Forcano i la professora Margarita Castells es despenja amb la traducció al català d'una de les grans

obres de la literatura del món islàmic: *Els Viatges*, d'Ibn Battuta, relat de l'espectacular periple que, en les tres primeres dècades del segle XIV, dugué aquest personatge de la seva Tànger natal fins a Al-Andalus, passant abans per gairebé tot Àsia i una part substancial d'Àfrica. Forcano i Castells han invertit quatre anys de feina meticulosa i esforçada, seguint fins i tot les passes de l'autor sobre el terreny, per confeir la seva versió d'aquesta colossal *rihla* que es llegeix com un gran llibre d'aventures i descobriment del món –que no cap altra cosa són la vida i la literatura–. Molt més enllà de batusses i misèries, la literatura catalana produeix llum, bellesa i –per què no– felicitat, i aquests llibres són dues ocasions excel·lents per comprovar-ho.

PAER GIL

“La música es fa en el silenci”

Des del seu darrer disc, ens ofereix un recorregut apassionat per la paraula de Ramon Llull i els versos de Verdaguer, i la mística d'una cançó de treball, al camp. I més: és Maria del Mar Bonet.

—*Amic, amat* ha estat premi Ciutat de Barcelona de Música. L'any passat us atorgaren, juntament amb Patí Smith i Jane Birkin, el Sant Remo. Què sentiu, quan arriba aquest tipus de reconeixement?

—Els premis són sempre molt benvinguts, encara que n'hi ha que per a tu tenen un valor més important. I potser aquests dos, precisament, el tenen... El primer, perquè te'l dona la ciutat: Barcelona sempre m'ha acollit amb els braços oberts. I el de Sant Remo... [Riu.] És que ja l'envejava de fa anys! L'han donat a molts amics meus: a l'Aute, al Morente, al Serrat, al Lluís... A més, el plantejament del Sant Remo és molt bonic, perquè no només donen premis a gent consagrada, sinó que miren que es parli de la cançó d'autor i la poesia i la gent jove, i que no hi intervinguin —i això també és molt important— les cases discogràfiques. És un premi a part del món comercial.

—**Sembla una utopia.**

—Sembla un miracle!

—**És reconfortant, veure-us emocionada, comprovar que no esteu de tornada.**

—No estic de tornada, no; de cap manera. No n'he estat mai. Ni penso constantment en el que ja he fet en la meua carrera, tampoc. Jo visc al dia. Visc el moment, i per al moment que visc, o, en tot cas, per a un futur no gaire enllà.

—**Diuen que l'*Amic, amat* és la vostra obra més màgica i complexa. I més coses, n'han dit. Totes, bones.**

—[Riu.] N'han dit de grosses, però això sempre s'ha de passar per un colador emocional. Jo estic acostumada que em posin bastant bé els discos, val a dir. No així algun recital: algun crític m'ha

estovat. Però els discos són un altre món, molt d'alquímia. I aquest té un component molt especial.

—**Quin?**

—És la poesia de Llull i Verdaguer, que et toca de molt a prop. Al *Llibre d'amic e amat*, Llull escriu coses molt entenedores, intenses i properes. En català antic. Verdaguer l'ha posat al nostre abast. I, a més, li ha donat la seva màgia, també, d'home profundament culte, apassionat, molt lligat a Catalunya i als Països Catalans, i molt entregat a aconseguir que aquest país, o aquests països, amb la nostra llengua, tinguessin una literatura molt alta. Aquestes adaptacions que va fer dels clàssics tenen una importància cabdal per a la nostra cultura.

—**La posen...**

—...A nivell de tot el món. Potser són aquests ingredients, que fan que el disc sigui una mica diferent dels altres. I jo els he interpretat, també: he escurçat els temes, tant el de Salomó, amb música meua, com els de Llull, que els he donat un toc més oriental, perquè ell vivia en un món que tenia aquest component. A més, ho promocionava: anava a Tunísia constantment, va aprendre l'àrab per estar més a prop d'una població amb la qual es volia comunicar (perquè a Mallorca, a l'època medieval, hi havia un 70% de població de parla àrab). Per això he buscat el color oriental de la música, per lliurar-me més a tot aquest sentiment. D'alguna manera, ells s'han lliurat a mi i jo a ells: és com una història d'amor, com un trio que dona el millor de si mateix. Que la meua part sigui, al costat d'ells, un granet de sorra? D'acord. No m'hi vull comparar. Només dic que els dono el millor que tinc.

“La música es fa en el silenci”

Des del seu darrer disc, ens ofereix un recorregut apassionat per la paraula de Ramon Llull i els versos de Verdaguer, i la mística d'una cançó de treball, al camp. I més: és Maria del Mar Bonet.

—*Amic, amat* ha estat premi Ciutat de Barcelona de Música. L'any passat us atorgaren, juntament amb Patí Smith i Jane Birkin, el Sant Remo. Què sentiu, quan arriba aquest tipus de reconeixement?

—Els premis són sempre molt benvinguts, encara que n'hi ha que per a tu tenen un valor més important. I potser aquests dos, precisament, el tenen... El primer, perquè te'l dona la ciutat: Barcelona sempre m'ha acollit amb els braços oberts. I el de Sant Remo... [Riu.] És que ja l'envejava de fa anys! L'han donat a molts amics meus: a l'Aute, al Morente, al Serrat, al Lluís... A més, el plantejament del Sant Remo és molt bonic, perquè no només donen premis a gent consagrada, sinó que miren que es parli de la cançó d'autor i la poesia i la gent jove, i que no hi intervinguin —i això també és molt important— les cases discogràfiques. És un premi a part del món comercial.

—**Sembla una utopia.**

—Sembla un miracle!

—**És reconfortant, veure-us emocionada, comprovar que no esteu de tornada.**

—No estic de tornada, no; de cap manera. No n'he estat mai. Ni penso constantment en el que ja he fet en la meua carrera, tampoc. Jo visc al dia. Visc el moment, i per al moment que visc, o, en tot cas, per a un futur no gaire enllà.

—**Diuen que l'*Amic, amat* és la vostra obra més màgica i complexa. I més coses, n'han dit. Totes, bones.**

—[Riu.] N'han dit de grosses, però això sempre s'ha de passar per un colador emocional. Jo estic acostumada que em posin bastant bé els discos, val a dir. No així algun recital: algun crític m'ha

estovat. Però els discos són un altre món, molt d'alquímia. I aquest té un component molt especial.

—**Quin?**

—És la poesia de Llull i Verdaguer, que et toca de molt a prop. Al *Llibre d'amic e amat*, Llull escriu coses molt entenedores, intenses i properes. En català antic. Verdaguer l'ha posat al nostre abast. I, a més, li ha donat la seva màgia, també, d'home profundament culte, apassionat, molt lligat a Catalunya i als Països Catalans, i molt entregat a aconseguir que aquest país, o aquests països, amb la nostra llengua, tinguessin una literatura molt alta. Aquestes adaptacions que va fer dels clàssics tenen una importància cabdal per a la nostra cultura.

—**La posen...**

—...A nivell de tot el món. Potser són aquests ingredients, que fan que el disc sigui una mica diferent dels altres. I jo els he interpretat, també: he escurçat els temes, tant el de Salomó, amb música meua, com els de Llull, que els he donat un toc més oriental, perquè ell vivia en un món que tenia aquest component. A més, ho promocionava: anava a Tunísia constantment, va aprendre l'àrab per estar més a prop d'una població amb la qual es volia comunicar (perquè a Mallorca, a l'època medieval, hi havia un 70% de població de parla àrab). Per això he buscat el color oriental de la música, per lliurar-me més a tot aquest sentiment. D'alguna manera, ells s'han lliurat a mi i jo a ells: és com una història d'amor, com un trio que dona el millor de si mateix. Que la meua part sigui, al costat d'ells, un granet de sorra? D'acord. No m'hi vull comparar. Només dic que els dono el millor que tinc.

—Com vau imaginar-lo, un disc així?

—Vaig començar a pensar-hi quan un amic meu, el Perejaume, amb d'altres persones, organitzaven un homenatge a Verdaguer, a Folgueroles. I em va proposar d'anar-hi i cantar. Jo no tenia res escrit de Verdaguer, i li ho vaig dir. Com que tampoc no en tenia tota l'obra, em van enviar unes fotocòpies del *Càntic dels Càntics*.

—Començaven forts.

—Sí. I, és clar, vaig caure. No només pel *Càntic* mateix, que és un dels poemes d'amor més importants del món, sinó perquè, al pròleg, Verdaguer explica per què s'hi va embarcar. Diu que va anar a Terra Santa, i allà li varen ensenyar un hort, abandonat, amb unes runes, i li varen dir que allò era l'antic jardí de Salomó, on el rei passejava. I ell, aquells dies, es va dedicar més a anar a aquest hort que no a les misses. Me l'imagino més interessat a veure-hi sortir el sol, a deixar-se impregnar de tot el que hi pogués sentir. I va tornar absolutament amb la dèria d'agafar el *Càntic* i donar-lo a la llengua catalana.

—I ara ens l'oferiu en disc.

—És que em va emocionar molt, a Folgueroles, sentir la gent recitar Verdaguer pertot arreu, a les muntanyes, a les places, a les cases... I després vaig pensar: què més hi ha, de clàssics adaptats per Verdaguer? I va sortir Ramon Llull. I un altre pròleg, on Verdaguer explica com, en una estada a Valldemossa, a casa d'uns ermitans, li varen deixar a sobre de la tauleta de nit un llibret d'*Amic e amat*. Ell ja el coneixia, però, és clar, *in situ*... no va poder dormir en tota la nit. I va començar l'adaptació, en versos. Em va fer una gran alegria, trobar-ho: la prosa poètica de Llull era molt difícil de musicar, sempre tens por de fer-ho malbé. Però Verdaguer em va obrir la porta i em va dir "Té". I ja no vaig parar. Mentrestant, vaig anar a Damasc. I allà devia caure jo com Sant Pau [torna a riure].

—Precisament al disc compteu amb la col·laboració de Cham Ensemble, de Damasc.

—Em va encantar, la gent de Síria. Aquella barreja d'esglésies ortodoxes i cristianes i mesquites, i veure ballar donant gràcies a déu, i ballar-ho d'una manera tan sensual, és molt bonic. És que ara, per exemple, les festivitats catòli-

"La prosa poètica de Llull era molt difícil de musicar. Però Verdaguer em va obrir la porta i em va dir: 'Té'"

ques tenen una música tan asexualada... Crec que això és una mica com una mentida: per a mi déu forma part de tot, no el podem deixar massa vestit per un cantó i masa despullat per l'altre. M'agrada, per exemple, el Jesucrist d'abans: no el que està clavat sinó el que caminava i el que tocava la gent i estimava els seus deixebles com els seus amics, i les dones que el seguien. Treure-li aquesta humanitat em sembla com treure-li veritat.

—Canteu Llull i Verdaguer... i Bruce Springsteen!

—És que m'agrada. I quan vaig descobrir aquesta cançó vaig veure que Springsteen havia fet un exercici d'aproximació al món oriental. I vaig pensar: mira, aquesta sí que la podria cantar. Parla de dues cultures separades pel món que, amb l'amor, es poden trobar. És l'Amor amb lletra majúscula, aquest. Com la idea de Verdaguer, i Llull: diàleg, comunicació, filosofia.

—I de cop baixeu a la terra amb dues cançons populars. Com ho casau, tot plegat?

—El lligam és la mística humana. És com Verdaguer, que feia poesia tocant de peus a terra, tocant el paisatge. Tot això forma part de l'univers. Imaginar una persona treballant la terra, obrint-hi solcs, cantant, al mig d'una cúpula de

cel... Si això no és mística, que em diguin què és. I la música d'aquestes cançons, també: tens la sensació que ve directament de l'espai; del vent; dels ocells. Hi ha alguna cosa que té a veure amb déu profundament, si és que existeix déu. Jo crec que la música es fa en el silenci. I el silenci només el donen els sorolls del mar, la terra, el sol, els animals...

—Us agraden molt, els animals.

—Molt. Molt. Tots. Fins i tot els més difícils d'estimar, els més lletjos.

—Aranyes i escarabats?

—És clar! [Riu] Intento no matar-ne cap. Per exemple, intento no tirar mata mosquits i dormir amb mosquitera. Així també evito que el verí que els tiro a ells m'afecti a mi, igualment.

—Diuen que la vostra veu té màgia, que us escolten els ocells.

—És que això ho fan molt, els ocells. Molt molt molt molt. S'acosten, quan senten cantar. Jo no dic a la ciutat, però si ets al bell mig d'un camp i cantes, segur que s'acosten (és cosa teva, si els veus o no els veus). I alguns, com ara els estornells, em fan gràcia perquè intenten imitar, és com si contestessin el que tu cantes. Però bé, en tot cas, ja en tinc prou que s'acostin una mica. De fet, m'agrada donar-los menjar i que hi hagi molts ocells per casa.

—Però, a Barcelona, més enllà dels coloms i les cotorres...

—És que visc en una muntanya molt pròxima a Barcelona, i hi ha una mica de tot. Fins i tot serps. I m'agrada. Encara que fumiguen amb avionetes per matar la processonària i estan exterminant molts insectes, també. Els grills, per exemple; amb tot el que, a l'estiu, canta. I a mi, tot el que canta, m'agrada.

—A la *Cançó de Na Ruixa Mantells*, de Miquel Costa i Llobera, canteu el crit de les gavines.

—És que la vaig compondre en una casa de Maó on vaig viure molts estius, que estava penjada sobre el port, molt alt. I passaven gavines per sobre la terrassa, amb aquells crits, i els vaig imitar una mica dintre de les meves possibilitats, reinterpretant-ho.

—I a Mallorca, us hi esteu, ara?

—Cada vegada més. Intento anar-hi tornant perquè m'enyorava molt. Com que hi tinc família, hi vaig sovint, però una cosa és això i una altra és quedar-t'hi i viure la llum, l'espai, la gent. Ho necessitava i ho torno a fer.

—Viatjant per tot el món, què teniu que no tindríeu? I a l'inrevés, potser, també: heu fet balanç?

—Tot està bé. Aquesta manera de viure, anant d'una banda a l'altra, fa que de vegades vegis la vida molt de pressa, però també hi ha unes intensitats que, si no, tampoc no tindries. Sé que per culpa de la meua professió he hagut de deixar coses, i que aquestes coses m'han deixat per culpa de la meua professió. Però, en canvi, n'he tingut d'altres. També sé que la meua feina ha arribat a molta gent, que molta gent diu que s'ha emocionat, que ha estat bé, que s'ha estimat escoltant la meua música. Que no arribes a un punt familiar que potser t'hagués agradat? En aquest món no es pot tenir tot. I jo he gaudit. Tinc el privilegi de fer una feina que m'agrada moltíssim i espero que el resultat es vegi. Sempre he fet la meua i he estat tal com sóc, amb les meves mancances i les meves no-mancances; amb la meua sensibilitat i la meua frivolitat. El meu treball ha estat el resultat de mi mateixa. És una manera de viure que m'ha agradat. I que em continua agradant.

Núria Cadenas

Breus

Segueix imparabile la carrera internacional de 'La pell freda'

La pell freda, d'Albert Sánchez Pinol, novel·la publicada per La Campana, segueix imparabile la seva projecció internacional. Traduïda amb el suport de l'Institut Ramon Llull al francès, alemany, neerlandès i romanès, ho serà ara a l'hebreu, l'italià, el japonès i el suec.

L'Institut ha aprovat per primera vegada subvencions a la traducció d'obres de pensament i recerca, i això inclou les biografies i els llibres de viatges. Un dels *Homenots* de Josep Pla, *Antoni Gaudí*, serà traduït a l'alemany, i *Meditacions en el desert*, de Gaziél, al castellà. Els clàssics ocupen una posició preeminent

en les sol·licituds d'ajuts. Així, es tradueix *Fèlix o el llibre de les meravelles*, de Ramon Llull, a l'alemany, o *L'auca del senyor Esteve*, de Santiago Rusinol, al polonès.

Enguany ja s'han aprovat ajuts a 24 editorials per traduir 28 obres de 24 autors, nou al castellà, sis al francès, tres a l'alemany, dos al rus, dos a l'italià i un a l'hebreu, portuguès, polonès, japonès, suec i finlandès.

Ximo Tébar denuncia el Palau de la Música de València

Va ser en una roda de premsa. El passat 9 de juny, la presidenta del Palau de la Música, a València, presentava en roda de premsa el IX Festival de Jazz. I, en el torn de preguntes, es va trobar amb una intervenció inesperada: Ximo Tébar, jazzista valencià, acusava públicament l'auditori de no haver-li pagat encara un concert que hi havia realitzat. Mentre els responsables de l'ens asseguraven que "no li debem res", Tébar denunciava "el tracte del Palau als músics de jazz", als quals tracta com a "captaires".

Desapareix Anne Bancroft, la mítica Mrs. Robinson

Pel film de Mike Nichols i per les arts de seducció que el seu personatge, dona madura —i casada—, focalitzava en un jove Dustin Hoffman. I per aquella cançó de Simon & Garfunkel, també, que va acabar d'immortalitzar el personatge. Possiblement, passarà a la història del cinema pel seu paper a *The Graduate* (1967), on interpretava la ja mítica Mrs. Robinson. Ella era Anne Bancroft, havia guanyat un Oscar amb *The Miracle Worker* (1963) i va morir, el passat 6 de juny, als setanta-tres anys, a Nova York.

Els Comediants recuperaran l'espectacle 'Dimonis'

La Fira de Teatre al Carrer de Tàrraga celebrarà el seu vint-i-cinquè aniversari recuperant *Dimonis*, el mític espectacle que els Comediants van estrenar a Venècia el 1981. Aquesta, però, serà una versió especial, una cercavila de foc i llum que repassarà les imatges del que han estat aquests 25 anys de Fira. La Fira ha estat molt unida durant tots aquests anys als Comediants, que també escenificaran *L'arbre de la memòria*, l'espectacle del Fòrum. En l'edició d'enguany, que se celebrarà del 8 a l'11 de setembre, s'espera la participació d'unes

vuitanta companyies de teatre i dansa. A les comunitats autònomes que de fa anys aposten per la Fira, com són Euskadi, Balears i Andalusia, enguany s'hi afegeixen les de València, Madrid, Galícia i Múrcia.